

Sänkt skattetryck förklarar Sveriges positiva utveckling

Dagens Samhälle den 30 april 2015

På lång sikt är ekonomisk tillväxt den avgörande faktorn för vårt materiella välstånd. Vid en årlig tillväxt på 2 procent tar det cirka 36 år för levnadsstandarden att öka till det dubbla. Med en tillväxttakt på 3 procent minskar tiden till 24 år. Den ekonomiska utvecklingen är dessutom starkt förknippad med icke-ekonomiska välståndsmått. Det finns exempelvis ett starkt samband mellan förväntad livslängd och barnadödlighet och ett lands ekonomiska utveckling.

Under en problematisk period som startade runt 1970 och kulminerade med 1990-talskrisen släpade Sverige efter jämförbara länder. När krisen var som mest akut låg Sveriges BNP per capita på 17:e plats i OECD och var på väg neråt. Därefter inleddes en period av ekonomisk återhämtning, då Sverige periodvis växte snabbare än både USA och EU. I dag är Sveriges BNP per capita näst högst i Norden och tillsammans med Australien, Österrike och Irland slåss vi om sjätteplatsen i OECD.

Sveriges goda ekonomiska utveckling efter 1990-talskrisen har stundom framställts som oväntad eller paradoxal. I själva verket är den helt i linje med vad vi bör förvänta oss enligt modern tillväxtforskning. Det vanligaste resultatet i nya, vetenskapligt publicerade studier är ett signifikant negativt samband mellan den offentliga sektorns storlek och den ekonomiska tillväxten per capita i rika länder.

I regel skattas dessa effekter på variation inom ett land över tiden. Vissa länder kan alltså av olika skäl tåla högre skatter än andra, men även i dessa länder kan skatterna bli så höga att tillväxten hämmas. Samstämmighet råder om att effekten är ekonomiskt signifikant: I genomsnitt är tio procentenheters lägre skatt eller utgiftskvot förknippad med en halv till en procentenhet högre tillväxttakt.

Den svenska skattekvoten har fallit drygt sju procentenheter sedan den var som högst 1990. Trenden har varit sjunkande både under borgerliga och socialdemokratiska regeringar. Finansieringen har huvudsakligen inneburit att socialförsäkringar och bidrag blivit mindre generösa.

Ur ett tillväxtperspektiv har detta sannolikt varit klokt. Arbetsincitament och tillväxt hämmas mer av generösa transfereringar som gör det mindre lönsamt att arbeta än av skattefinansierad skola och vård och omsorg. Om den senare är av god kvalitet är det snarare en tillväxtfördel för ett land att ha en frisk och välutbildad befolkning.

Sverige har genomfört en rad reformer som i allmänhet ökat graden av konkurrens och ekonomisk öppenhet inför omvärlden. Länge beskrevs globaliseringen som ett hot mot länder som Sverige med en relativt omfattande välfärdsstat och höga skatter.

Tonläget i ny forskning är ett annat. Ekonomisk öppenhet är särskilt viktig för ett land som Sverige. Genom handel med omvärlden har svenskaföretag och hushåll tillgång till billig import av både insatsvaror och konsumentprodukter som inte skulle kunna produceras med svenska löner och

skatter. Samtidigt innebär globaliseringen att svenska företag kan specialisera sig på högteknologiska produkter som exporteras till hela världen.

Analysen av Sveriges framgångsfaktorer leder osökt in på Sveriges framtida utveckling. Här finns en rad orosmoln att beakta. Den del av tjänstesektorn som måste utföras på plats och där marginalerna är mindre hämmas mer av höga skatter och höga arbetskraftskostnader. Dessa problem syns tydligt i den svenska arbetslöshetens struktur, med betydande sysselsättningsproblem för ungdomar, utlandsfödda och personer med smärre hälsoproblem eller arbetsskador.

De fallande resultaten i skolan är ett annat orosmoment. Vad som i dag diskuteras som problem i skolan kommer om några år att synas på arbetsmarknaden. Då är fallande kunskaper ett uppenbart tillväxtproblem, men mer än så.

Att föräldrar i varierande grad kompenserar för skolans problem gör att elever från mindre studieinriktade hem drabbas relativt sett mer av problemen i skolan. Det kommer att bidra till ökade inkomstklyftor på arbetsmarknaden och till ökade svårigheter för vissa att alls etablera sig på arbetsmarknaden.

Om tio år kommer det att saknas 65000 lärare. De som går i pension kom in i yrket när söktrycket var högt och yrket var attraktivt. Framöver kommer skolan att domineras alltmer av lärare med svaga ämneskunskaper, vilket knappast gör det lättare att vända utvecklingen.

Vidare kan konstateras att Sverige länge haft nytta av ett antal genomgripande reformer med stöd på båda sidor blockgränsen. I dag finns få, om några, potentiella reformer som har stöd i båda blocken. Den lägre reformtakten förklaras inte av minskat behov. Arbetsmarknad och bostadsmarknad är illa fungerande och kraftigt reglerade. Det skulle gå att fortsätta att reformera Sverige utan att för den sakens skull krympa välfärdsstaten till genomsnittlig EU-storlek.

I takt med tjänstesamhällets framväxt blir ökad specialisering i tjänsteproduktionen en allt viktigare källa för tillväxt och jobbskapande. Detta förutsätter befolkningstäta miljöer, vilket är anledningen till den snabba urbaniseringen världen över. För att fullt ut dra nytta av dess fördelar krävs stora samhällsinsatser i form av investeringar i infrastruktur, smidiga planprocesser och en väl fungerande bostadsmarknad.

Ökad täthet är dels att föredra ur miljöperspektiv, dels en av få realistiska åtgärder som sannolikt skulle underlätta integrationen av lågutbildade invandrare.

- Det som görs försvårar snarare än underlättar. Skatten på unga och pensionärer som jobbar höjs, och den högsta marginalskatten kommer att stiga till 60 procent när jobbskatteavdraget hämtas tillbaka för dem med högre inkomster.
- Priset på yngre arbetskraft höjs med närmare 15 procent utan att regeringen ens vädrar behovet av lägre ingångslöner för att förhindra att höjningen förvärrar en redan hög ungdomsarbetslöshet.
- A-kassan höjs med över 30 procent utan att striktare tidsgränser införs, och i pipeline finns ett borttagande av den bortre parentesen i sjukförsäkringen liksom höjningar av flera andra bidrag. Med minusräntor, flyttskatt och fortsatt generösa ränteavdrag eldar man också på tillgångspriserna i en utsträckning som äventyrar den finansiella stabiliteten.

Flera av de reformer som bidragit till att främja Sveriges utveckling - såsom skattereformen, pensionsreformen och budgetlagen – tillkom efter grundligt utredande och mödosamma förhandlingar över blockgränsen. Nuvarande riksdagsöverenskommelse innebär i kontrast till detta att det ena blocket låter det andra hållas. Det bådär inte gott för framtiden.

Andreas Bergh

Docent och välfärdsvforskare vid Lunds universitet och Institutet för Näringslivsforskning

Magnus Henrekson

Professor i nationalekonomi och vd för IFN.